

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Examensarbete 15 hp – Kandidatuppsats
Medie- och kommunikationsvetenskap

Vem i hela världen kan man lita på?

En kvantitativ studie i hur gymnasieelever upplever att de arbetar med medie- och informationskunnighet i skolan

*Författare: Kimberly Atle
Författare: Nina Lindell*

*Handledare: Mikael Rinaldo
Examinator: Sara Hamqvist
Termin: VT15
Ämne: Medie- och
kommunikationsvetenskap
Nivå: Kandidat*

Abstract

Authors: Kimberly Atle & Nina Lindell

Title: Who can you trust? – a quantitative study of high school students experience of media and information literacy in high school

Location: Linnaeus University

Language: Swedish

Number of pages: 33

Our society has become increasingly digitized, and all around us information flows constantly. Knowledge about valuing different sources of information, and not least the information itself, are becoming increasingly important. Media and information have come to play a big role in our society, and knowledge of media and information literacy becomes important to learn in school. High school students are at the beginning of their adult lives as educated citizens.

In this study, we measured high school students experience of media and information literacy, during their three years in high school. Students answered a questionnaire, with questions based upon theoretical concepts in media and information literacy. We chose to focus on high school students as a homogeneous group and not make comparisons between different programs. Everyone is equal before the Education Act.

We had preconceived ideas about the outcome, we thought it would turn out that school education regarding media and information literacy had been insufficient, but in many cases those ideas proved to be incorrect. It turned out that high school students may have considerably more knowledge in media and information literacy than we first thought.

Key words

media literacy, information literacy, high school, digitization, media, information, MIK, media criticism

Tack

I samband med denna studie finns det några personer som vi vill rikta ett särskilt Tack till:

Vi vill tacka rektor Roswitha Eek på gymnasieskolan Knut Hahn. När vi jobbade i motvind blev du vår räddning! Tack också till alla trevliga lärare på skolorna som ställde upp och gjorde vår studie möjlig att genomföra.

Vi vill också tacka alla elever som tagit sig tid att svara på vår enkät när de redan hade mycket att stå i inför den kommande studentexamen. Vi önskar er ett stort lycka till vart än era vägar bär efter gymnasiet.

Sist men inte minst vill vi tacka vår handledare Mikael Rinaldo som på ett engagerat sätt har varit behjälplig och gett oss flera goda råd i samband med vår studie.

”...och när prinsar och presidenter
ljuger medvetet i kapp
och när dom som skulle säga sanningen
har börjat ta tillbaka det dom just har sagt [...]
vem i hela världen kan man lita på?”

(Mikael Wiehe, 1972)

Innehåll

1 Problembakgrund	1
2 Litteraturgranskning	4
2.1 Medialisering	4
2.2 Medialisering	5
2.3 Mediekritik	5
2.4 Mediekunnighet	6
2.5 Informationskunnighet	7
2.6 Medie- och informationskunnighet i skolan	8
3 Syfte och frågeställning	11
3.1 Syfte	11
3.2 Frågeställning	11
4 Metod	12
4.1 Forskningsdesign	12
4.2 Urval	12
4.3 Reliabilitet och validitet	13
4.4 Procedur	14
4.5 Utformning av enkät	14
4.5.1 Enkätfrågor om mediekunnighet	15
4.5.2 Enkätfrågor om informationskunnighet	16
4.5.3 Gränsöverskridande enkätfrågor	16
4.6 Forskningsetik	17
4.7 Metodkritik	17
5 Resultat och diskussion	18
5.1 Mediekunnighet	18
5.2 Informationskunnighet	22
5.3 Gränsöverskridande frågor	26
6 Generell diskussion och slutsats	30
6.1 Sammanfattning	30
6.2 Generell diskussion	31
6.3 Slutsats	32
6.4 Studiekritik	32
6.5 Framtida forskning	33
Referenser	34
Bilagor	I
Bilaga A Enkät	I

1 Problembakgrund

Nu har det fan gått för långt! Varför i hela helvete skulle en mörkhyad människa ta åt sig av att det heter bruna bönor??! Ingen har gjort det hittills! Det är staten som börjar förbjuda massa skit saker som svenskarna sen skyller på att det är invandrarna som har klagat på. Ät min skit för fan. Det är staten Som skapar rasism i det här landet, ingen annan.

Så lyder, enligt Adolfsson (2014, 13 oktober), en av många liknande reaktioner på en fejkad artikel som under några timmar delades tusentals gånger på Facebook i oktober förra året. En privatperson hade manipulerat en nyhetsartikel från Aftonbladet.se och i denna påstått att Miljöpartiet i riksdagen skulle ha fått igenom ett förbud mot maträtten bruna bönor. Enligt den fejkade artikeln skulle Miljöpartiets motiv vara att maträtten kunde uppfattas som rasistisk på grund av ordet "bruna" i bruna bönor (Werner, 2014, 13 oktober).

Den snabba utvecklingen av teknologi och telekommunikation har gett upphov till enorma mängder av olika medier och informationskällor. Idag fullkomligt översvämmas människan av information från olika håll (Karklins, 2013) och i en översikt av mediebarometern 2014 framgår det att genomsnittssvensken ägnar 6 timmar och 20 minuter åt medier varje dag (Nordicom, 2015). I samband med denna utveckling har medielandskapet och mediernas villkor förändrats. Det är numera för oss en självklarhet att kunna delta i de diskussioner och debatter som förs på nätet. Från 2005 och framåt har sociala medier som bloggar, Facebook, Instagram, Twitter, Flickr, Google Plus med flera fått en nästintill obligatorisk plats i många människors liv där de som användare själva kommenterar, delar och genererar innehåll (Lindgren, 2012). Engström, Enbom & Lindgren (2012) menar att genom kommentarsfunktioner i nättidningarna, på bloggar och i andra sociala medier kritiserar, diskuterar och debatterar användarna olika samhällsfrågor, händelser och nyhetsstoff. Därmed har också makten förskjutits från medier till användare.

Allan (2003) framhåller att användarskapat innehåll är en demokratisk fråga som handlar om att komplettera den traditionella journalistiken med nya perspektiv där "vanliga" läsare kan göra sina röster hörda och bidra med sina åsikter. Men trots att det kan uppfattas som en utveckling i rätt riktning så är frågan berättigad huruvida vi som

individer påverkas när vi tar del av en fejkad artikel som i exemplet ovan. Om vi tolkar artikeln som sanningsenlig, det vill säga om vi går i fällan, hur förändras vår uppfattning om Miljöpartiet, kulturer och rentav det svenska samhället? Enligt Katz & Lazarsfelds (2006) tvåstegshypotes spelar våra sociala relationer en viktig roll när det gäller mediepåverkan. Ett medieinnehåll kan i sig vara helt betydelselöst men när det integreras i interaktionen mellan människor kan innehållet tolkas om och därmed få en helt ny innebörd.

Curran (2010) beskriver att mediers huvudsakliga demokratiska funktioner i samhället är att informera, att agera arena för samhällsdebatt samt att vara företrädare för medborgarna. Eftersom medierna spelar en central roll i det samhälle vi lever i idag (Fogelberg, 2005) är kunskaper om medier en förutsättning för att kunna förstå och vara delaktig i det som sker i samhället. Ewa Thorslund, direktör för Statens Medieråd, menar att samhället förändras i takt med det ökade informationsflödet och att det därmed blir allt viktigare för medborgare att kunna värdera information. Här anser Ewa att skolan spelar en viktig roll i att uppdatera synen på medier och i att rusta medie- och informationskunniga medborgare (Skolvärlden, 2013). Enligt Skollagen (SFS 2010:800) ska utbildningen inom skolväsendet utformas i överensstämmelse med de mänskliga rättigheterna, där de i artikel 19 uttrycks:

Var och en har rätt till åsiktsfrihet och yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet att utan ingripande hysa åsikter samt att söka, ta emot och sprida information och idéer med hjälp av alla uttrycksmedier och oberoende av gränser. (FN-förbundet, 2012)

I Skolverkets läroplan för grund- och gymnasieskolan återspeglas dessa rättigheter:

Eleverna ska [...] kunna orientera sig i en komplex verklighet med stort informationsflöde och snabb förändringstakt. Deras förmåga att finna, tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktig. Eleverna ska träna sig att tänka kritiskt, att granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ. (Skolverket, 2011, s.7)

Enligt Carlsson (2013) vet vi lite om ungdomars insatser för att förhålla sig till dagens kommunikationssamhälle i sin vardag. Vi vet dessutom lite om hur anpassningen ser ut i klassrummet. Trots allt framgår det av de riktlinjer som återges av Skollagen och läroplanen att skolans pedagogiska verksamhet ska innefatta arbete kring dessa frågor.

Dessa riktlinjer i kombination med den avsaknad av mediekritiskt kunnande som vi tycker oss se i det inledande uttalandet, ger oss anledning att titta närmare på hur ett demokratiskt samhälle, genom skolan, rustar medie- och informationskunniga medborgare.

2 Litteraturgranskning

I det följande kommer vi att redogöra för begrepp och teorier som utgör studiens teoretiska perspektiv. Vi inleder med begreppet medialisering, som studien tar avstamp i, och avslutar kapitlet med att titta på hur skolan arbetar med medie- och informationskunnighet i undervisningen.

2.1 Medialisering

Fornäs (2011) säger att "det går ett spöke genom världen" (s.5) och syftar på den medialiseringsprocess som han menar präglar det senmoderna samhälle som vi lever i. Mediernas närvaro påverkar såväl kultur som politik och makten i samhället ligger inte längre hos organisationer utan hos medierna. Asp (2011) nämner denna maktförskjutning i samband med lanseringen av begreppet medialisering. Begreppet myntades för att försöka beskriva hur medier förändrar samhället och Asp menar att medier har makt, över såväl publiken som över det innehåll som påverkar publiken.

Hjarvard (2011) beskriver ytterligare en dimension av medialisering genom att anlägga ett historiskt perspektiv på begreppet. Han menar att medialisering utgör en historisk process i det högmoderna samhället och han nämner boktryckarkonsten som exempel på hur medier alltid haft inflytande på kultur och samhälle. Vidare menar Hjarvard att medialisering är en långvarig process och att medier tidigare fungerade som redskap inom till exempel vetenskap och religion, men att de numera är en självständig institution.

Swartz (2011) beskriver medialiseringen utifrån mediebranschens perspektiv. Medialiseringen har lett till att traditionella medier ofta bortser från utgivaransvaret i deras strävan efter att bryta igenom mediebruset. Vidare har nyhetsrapporteringen blivit mer lik underhållning i det avseendet att det blivit viktigare att skapa något att snacka om i fikarummet än att nyheterna tillhandahåller fakta. Ett stort medieutbud och sociala mediers utveckling har också lett till att publiken känner sig vilsna när de inte vet vem de kan lita på eller vilken information de bör ta till sig. I och med denna tankegång, om att medieutvecklingen har lett till att publiken inte vet hur de ska förhålla sig till information och dess avsändare, närmar sig Swartz Asps (2011) resonemang om att medier och dess innehåll påverkar publiken.

2.2 Medialisering

Gripsrud (2011) beskriver hur forskning och diskussion kring medier till stor del har bedrivits utifrån uppfattningen att medier påverkar publiken, inte så sällan med negativ effekt. Denna uppfattning kring mediers påverkan utmärker sig även inom skolan där undervisningsmaterialet väljs utifrån ett sunt "fostrande" perspektiv. Utifrån den sedan länge allmänna uppfattningen om mediers påverkan, menar författaren att medier uppenbarligen har en tydlig inverkan på samhället och dess medborgare.

Under presidentvalet i USA 1940 visade det sig att medieinnehållet i tidningar och radio inte hade haft den effekt på valresultatet som förväntats, vilket slog omkull bilden av massmediers stora påverkanskraft på individer. Det framgick efter valet att röstdeltagarna hade influerats av andra människor i sin omgivning snarare än av medier. Detta kom att lägga grunden för Katz & Lazarsfelds (2006) tvåstegshypotes som innebär att media influerar så kallade "opinionsbildare" som håller sig uppdaterade om aktuella händelser och i sin tur influerar mindre aktiva människor i sin omgivning. Opinionsbildare finns i alla människors dagliga sociala nätverk och människorna i slutet av ledet tenderar att handla utifrån opinionsbildarnas påverkan. Lowery & DeFleur (1995) menar att närstående personer i vår omgivning, i egenskap av opinionsbildare, sällan misstros som källor. Opinionsbildarna är ofta omedvetna om att de influerar andra personer och de som influeras är inte heller alltid varse om när deras uppfattningar påverkas.

Den tidigare forskning som Gripsrud nämner och den teori som Katz & Lazarsfeld introducerade visar alltså på att medier påverkar både individer och samhälle. Gripsrud (2011) menar att det därmed bör ligga i vårt intresse att ha kunskap kring medier och deras budskap.

2.3 Mediekritik

Stiernstedt (2014) beskriver att det i samband med att moderna massmedier började ta form i Europa under 1600- och 1700-talet, väcktes kritik mot bland annat mediers innehåll och deras inflytande på samhället. Han definierar mediekritik som "den typ av kritik av mediernas innehåll, former och institutioner som framförs i offentligheten i syfte att förändra medierna" (Stiernstedt, 2014, s.8). Dock håller mediekritiken idag på att tyna bort och medierna granskar sig själva och mediesamhället i mindre utsträckning

än förr. Till exempel lämnar flera mediehus branschorganisationen Tidningsutgivarna och stödet för Pressombudsmannen har minskat (ibid.). Graf (2014) anser att traditionella medier lämnar mindre utrymme för journalisternas mediekritik samt att mediekritiska ämnen i regel behandlas utifrån nyhetsvärden och under olika ämnesrubriker. Yasmine El Rafie, redaktör på Sveriges Radio, bekräftar detta resonemang när hon skrev följande om mediegranskning: ”Journalistik som granskar annan journalistik står inte särskilt högt i rang och belönas aldrig med några journalistpriser” (Medieormen, 2012).

Samtidigt som mediernas självgranskande har minskat så prioriteras mediekompetens på individnivå allt mer. Under de senaste 20 åren har det, enligt Stiernstedt (2014), skett en etablering av ämnet medie- och kommunikationsvetenskap vid svenska universitet och högskolor vilket innebär att studenter tränas i att anlägga kritiska perspektiv på medier och kommunikation.

2.4 Mediekunnighet

Mediekunnighet är synonymt med media literacy (Fogelberg, 2005), ett begrepp som används inom det internationella forskningsområdet. Både mediekunnighet och media literacy är därför vanligt förekommande i litteraturen. För att inte skapa förvirring kommer vi fortsättningsvis endast att använda begreppet mediekunnighet.

Att vara mediekunnig innebär att förstå mediers funktioner och hur dessa kan användas på ett klokt sätt. På ett välinformerat sätt underbygger mediekunniga personer sina åsikter och ställningstaganden samt kan uttrycka dessa i bland annat offentliga och politiska sammanhang. Därmed anses mediekunnighet vara viktigt för demokrati, deltagande och ett aktivt medborgarskap i mediasamhället (Livingstone, Couvering & Thumin, 2005). Bergström & Jönsson (2013) kopplar samman demokrati med användarskapat innehåll och menar att det är bra att människor i allmänhet får möjlighet att uttrycka sig. De ställer sig också frågande till huruvida det användarskapade innehållet på ett positivt sätt bidrar till samhällsdebatten. Här menar Forsman (2013) att vi behöver kunna förhålla oss kritiska till medieinnehåll och förstå hur medier är ett verktyg för demokrati i samhället.

Silverblatts (2014) beskrivning av mediekunnighet fokuserar på förmågan att tänka kritiskt kring den information vi får till oss. Han menar att behovet av mediekunnighet

blir extra påtagligt när vi av olika anledningar och utan förbehåll anammar den information som kommer till oss via olika medier. Mediekunnighet lär oss att förhålla oss till information och hjälper oss att fatta självständiga beslut. Det krävs av oss som individer att inneha ett kritiskt förhållningssätt till vår omgivning - en omgivning som i allt större utsträckning formas av media. Vidare behöver vi enligt Carlsson (2013) ha förståelse för hur medieindustrin ser ut, hur och mot vilka mål medieföretagen arbetar samt varifrån intäkterna i mediebranschen kommer.

Potter (2008) anlägger ett annat perspektiv på mediekunnighet och menar att forskningsområdet till största delen fokuserar på att kritisera massmedia och lägga fokus på "dess skadliga natur" (s.11). Potter menar vidare att massmedia inte bara är dåligt och pekar på positiva effekter som massmedia har på samhället, som till exempel informationsflöde och underhållning. När det handlar om mediekunnighet anser Potter att perspektivet behöver bli mer nyanserat än att bara handla om massmedias negativa effekter.

Området mediekunnighet aktualiserar också resonemang kring den teknologiska utvecklingen. Erstad (2010) menar att modern teknologi är ett viktigt kulturellt och socialt verktyg och ställer sig frågan huruvida digitala medier representerar en förändring kring hur vi ser på medialisering och mediekunnighet. Ny teknologi bör inte bara ses som en uppgradering av gammal teknologi utan också som en förändring av hur vi skapar kunskap och mening samt hur vi kommunicerar och interagerar.

2.5 Informationskunnighet

Informationskunnighet, eller den engelska termen *information literacy*, lägger vikt vid kunskaper i att kunna hantera och värdera information. Hur vi bedömer information, organiserar och förmedlar den är några aspekter som detta område behandlar (Forsman, 2013). I och med den tillgång till enorma mängder information vi har idag och möjligheten att dela denna information med andra ökar betydelsen av kunskap och förmåga att utvärdera hur relevanta och pålitliga olika typer av information är. Denna bearbetning får dock inte leda till att individer hindras i sin rätt till fritt informationsutbyte och yttrandefrihet (Karklins, 2013).

Rivano, Eckerdal & Sundin (2014) menar att digitaliseringen har medfört ett högre krav på informationskunnighet. Information skapas och lagras på fler sätt idag än tidigare och med hjälp av nya plattformar såsom smartphones och läsplattor har vi tillgång till mängder av information när som helst, var som helst. De nya kommunikationsvägar som olika mjukvaror erbjuder oss gör att det ibland är otydligt varifrån informationen ursprungligen kommer. Digitaliseringen har också medfört en deltagarkultur där gränserna mellan vem som är journalist och användare har börjat suddas ut och det har därför blivit mer diffust hur information ska värderas. Denna deltagande journalistik ska enligt Karlsson (2013) minska avståndet mellan journalistik och medborgare. Den minskar också avståndet mellan producenter och konsumenter och ger "vanliga" människor makt över och insyn i det innehåll som de tar del av. Vidare menar Rivano, Eckerdal & Sundin (2014) att vi inte ens kan förlita oss på de verktyg vi använder för att söka information. Google till exempel, är uppbyggt av algoritmer som avgör hur våra sökträffar ska rangordnas. Sökresultaten kan se olika ut och presenteras olika för olika personer. Krasst kan det sägas att vi därmed lämnar över kontrollen över informationen till de stora aktörerna, något vi kanske inte alltid funderar över när vi söker information på internet. Detta trots att internet är den vanligaste och mest frekvent använda informationskällan i Sverige och att svenska ungdomar använder internet dagligen (Stiftelsen för internetinfrastruktur, 2014).

2.6 Medie- och informationskunnighet i skolan

Mediekunnighet och informationskunnighet sammanfattas ofta som medie- och informationskunnighet. I litteraturen, särskilt inom pedagogiken, används ofta förkortningen MIK.

Statens medieråd har i uppdrag att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och att skydda dem från skadlig mediepåverkan (Statens medieråd, 2011). Detta gör de bland annat genom det digitala utbildningspaketet "MIK för mig" som riktar sig till lärare, bibliotekarier och elever på högstadiet och gymnasiet med syftet att stärka medie- och informationskunnigheten (Statens medieråd, u.å. a). Betydelsen av MIK beskrivs enligt följande:

MIK ger oss kunskaper och förmågor att både göra vår röst hörd och fatta medvetna beslut. Det är dessutom en förutsättning för att kunna utöva både rättigheter och skyldigheter i ett demokratiskt samhälle. (Statens medieråd, u.å. b)

UNESCO har utformat ett ramverk för lärare och lärarutbildningen, *Media and Information Literacy Curriculum for Teachers*, som av Nordicom har översatts och utformats till en svensk version. Nordicom är av den bestämda uppfattningen att skolan är en central utgångspunkt och att lärarna därmed är nyckelpersoner när det gäller att bygga kunskaper kring medie- och informationskunnighet. Tanken är alltså att ramverket ska ses som en resurs som ger lärarna verktyg att implementera medie- och informationskunskap i skolan (Carlsson, 2013).

Fogelberg (2005) menar att det inte alltid är helt tydligt vilka områden medieundervisningen ska behandla och sammanfattar den, utifrån sitt perspektiv, i tre delar. *Kritisk mediekompetens* ska eleverna få genom att lära sig om “mediernas historia, dess villkor, dess innehåll och dess roll i samhället” (Fogelberg, 2005, s.7). *Medier som gestaltungsform* innebär att eleverna får kunskaper i att uttrycka sig själva i medier. Det sista delområdet, *medier som läromedel*, handlar om hur medier kan integreras i undervisningsmaterialet.

Inom gymnasieskolan finns ett antal gymnasiegemensamma ämnen och i ämnesplanerna beskrivs innehåll som kan kopplas till begreppet medie- och informationskunnighet. Detta innehåll ska enligt Skolverket (2014) behandlas i undervisningen, men det är upp till respektive lärare att tolka och avgöra hur och i vilken utsträckning innehållet i ämnesplanerna ska integreras. Svenska, historia och samhällskunskap är tre av de gymnasiegemensamma ämnena och nedan återges utdrag från dessa ämnesplaner.

Svenska:

- Undervisningen ska [...] bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker, sammanställer och kritiskt granskar information från olika källor (Skolverket, 2011, s.160).
- Förmåga att läsa, arbeta med, reflektera över och kritiskt granska texter samt producera egna texter med utgångspunkt i det lästa (Skolverket, 2011, s.161).

Historia:

- [...] eleverna ska ges möjlighet att söka, granska, tolka och värdera olika typer av källor samt använda olika teorier, perspektiv och verktyg som förklarar och åskådliggör historiska förändringsprocesser (Skolverket, 2011, s.66).

Samhällskunskap:

- Ett komplext samhälle med stort informationsflöde och snabb förändringstakt kräver ett kritiskt förhållningssätt och eleverna ska därför ges möjlighet att utveckla ett sådant. Det omfattar förmåga att söka, strukturera och värdera information från olika källor och medier samt förmåga att dra slutsatser utifrån informationen (Skolverket, 2011, s.143).
- I undervisningen ska eleverna ges möjlighet att arbeta med olika metoder för att samla in och bearbeta information. Genom undervisningen ska eleverna även ges möjlighet att uttrycka kunskaper och uppfattningar såväl muntligt som skriftligt samt med hjälp av modern informationsteknik (Skolverket, 2011, s.143).
- Förmåga att söka, kritiskt granska och tolka information från olika källor samt värdera källornas relevans och trovärdighet (Skolverket, 2011, s.144).

Men även om den svenska skolan lägger stor vikt vid värdet av mediekritik anser Erstad (2010) att mediekunnighet och medieutbildning inte har fått den uppmärksamhet och det erkännande som de båda områdena förtjänar. Detta trots att uppmärksamhet i synnerhet har riktats mot Skandinavien när det gäller medieforskningen inom skolväsendet på grund av vår stora tillgång till teknologier i skolorna.

Medieundervisningen i skolan har tidigare genom åren fått kritik från andra håll. Fogelberg (2005) pekar bland annat på att lärare inte tycks veta hur de ska arbeta med mediefrågor som berör elevernas medievardag och att undervisningen koncentrerar sig på elevernas egen medieproduktion. Buckingham & Dommelle (2002) kom i en internationell undersökning fram till att det finns många oklarheter kring hur medieundervisningen i skolan ska bedrivas. För det första är det otydligt huruvida medieundervisningen ska vara ett eget ämne eller integreras i all undervisning. Vidare är kriterierna kring medieundervisningen otydligt formulerade och det saknas riktlinjer kring hur de ska uppnås. Buckingham & Dommelle anser att på grund av de många bristerna så saknar medieundervisning i skolan status. Lärarna i en studie av Siwe (2011) bekräftar bristen på riktlinjer och upplever också att det är skolans ansvar att se till att lärarna får resurser att arbeta med mediekompetens i undervisningen. Lärarna i samma studie anser också att det är i ämnesplanerna för svenska, historia och samhällskunskap som undervisningen i mediekompetens är tydligast formulerad och där det ges störst utrymme.

3 Syfte och frågeställning

Med den teoretiska diskussionen som bakgrund presenteras här studiens syfte och relevans som mynnar ut i studiens frågeställning.

3.1 Syfte

Vi lever i ett medialiserat och digitaliserat samhälle där medier har stort inflytande på våra liv. Medie- och informationskunnighet utgör därför viktiga demokratiska verktyg för att samhällsmedborgare på ett medvetet sätt ska kunna uttrycka sina åsikter och fatta välgrundade beslut. I samhället kan skolan ses som den naturliga källan till kunskap och därför ämnar denna studie att undersöka vilken funktion skolan har i att rusta medie- och informationskunniga medborgare. Här har litteraturgranskningen visat att det finns en kunskapslucka då tidigare forskning inom detta område har fokuserat på lärarnas perspektiv, som till exempel Jessica Siwes studie *Mediekompetens i gymnasieskolan - En studie om Media Literacy* (Siwe, 2011). Vi hoppas att resultatet av vår studie ska kunna ge en indikation på eventuellt behov av ökade insatser kring medie- och informationskunnighet i Sveriges gymnasieskolor.

3.2 Frågeställning

Syftet med denna studie mynnar ut i följande två forskningsfrågor:

- Hur upplever gymnasieelever att de arbetar med medie- och informationskunnighet i skolan?

och

- Vilken användning anser sig eleverna ha av kunskaper i medie- och informationskunnighet?

Vid studiens början var vår uppfattning att skolan inte arbetar tillräckligt med medie- och informationskunnighet. Genomgången av litteratur inom området har bekräftat denna uppfattning och vi förväntar oss därmed att den även kommer att återspeglas i resultatet.

4 Metod

I detta kapitel kommer vi att klargöra studiens forskningsdesign, undersökningsmetod och tillvägagångssätt. Vi kommer även att redogöra för konstruktionen av vår enkät samt undersökningens reliabilitet och validitet.

4.1 Forskningsdesign

Vi har utgått från en kvantitativ forskningsstrategi och valt enkätundersökning som metod för att besvara vår frågeställning. En kvantitativ metod passar bra när forskare vill säga något om en stor grupp personer och beröra flera undersökningsområden (Eliasson, 2013), vilket var syftet med denna studie. Vi ville ur flera infallsvinklar på medie- och informationskunnighet undersöka hur elever upplever att de arbetar med dessa begrepp snarare än att ta del av deras djupare åsikter och tankar kring området.

Enligt Bryman (2011) har vår ansats varit deduktiv då vi utgått från litteraturgranskningens teorier och begrepp för att bilda oss en uppfattning kring området medie- och informationskunnighet. Vid analysen av vår empiri har vi sedan gjort kopplingar tillbaka till teorin för att till sist kunna bekräfta eller förkasta de förväntningar vi hade på resultatet.

4.2 Urval

I enkätundersökningen medverkade elever i årskurs 3 från de gymnasieprogram som enligt Skolverket (2015) är några av de största i Sverige, sett till antal elever i sista årskursen. Dessa gymnasieprogram, antalet elever som deltog, samt undersökningens bortfall redovisas i figur 1. De specifika gymnasieprogrammen valdes med avsikt att uppnå en spridning mellan högskole- och yrkesförberedande program samt för att i viss mån spegla svenska elevers val av gymnasieprogram. Av de totalt 168 eleverna närvarade 102 elever vid undersökningstillfällena. Samtliga av dessa svarade på enkäten och deras svar utgör därmed underlaget för studiens resultat. Bortfallen kan förklaras av faktorer som sjukfrånvaro och skolk.

Högskoleförberedande program	Antal respondenter	Antal elever per program
Ekonomiprogrammet	5	6
Naturvetenskapsprogrammet	17	27
Samhällsvetenskapsprogrammet	14	37
Teknikprogrammet	17	28
	Totalt: 53	Totalt: 98
Yrkesförberedande program	Antal respondenter	Antal elever per program
Barn- och fritidsprogrammet	8	19
El- och energiprogrammet	17	20
Vård- och omsorgsprogrammet	24	31
	Totalt: 49	Totalt: 70

Tabell 1. Respondenter och bortfall (Källa: egen)

Vi har använt oss av ett bekvämlighetsurval som innebär att respondenterna består av personer som finns nära till hands. Denna urvalsmetod omnämns som ett icke-sannolikhetsurval och betyder således att forskaren inte får ett representativt urval av populationen och därmed inte ett generaliserbart resultat (Bryman, 2011). Då vi besökte eleverna vid lektionstillfällena och mentorstider när hela klassen i ett program var samlade blev urvalet inte slumpmässigt utfört och resultatet i studien är därmed inte generaliserbart. Detta tillvägagångssätt gav oss dock en hög svarsfrekvens på enkäten, vilket är en vanligt förekommande konsekvens av denna urvalsmetod (ibid.).

4.3 Reliabilitet och validitet

Enligt Bryman (2011) är pilotstudier en önskvärd metod för att kontrollera att enkätfrågorna förstås av respondenterna och att undersökningen totalt sett fungerar bra. Därför utförde vi en pilotstudie där 22 gymnasieelever i årskurs 3 fick agera testgrupp. Enkäten distribuerades vid detta tillfälle via elevernas lärare och vi var då själva inte på plats. Eleverna fick möjlighet att anmärka på eventuella brister i enkäten och då framgick det att flera personer kände en osäkerhet kring bakgrunden till studien. Därför valde vi att fortsättningsvis vara på plats för att berätta om bakgrunden till studien samt för att kunna besvara eventuella frågor kring enkäten. I pilotstudien fick vi också ett högt internt bortfall på de sista svarsalternativen i fråga 6 och 10 A (bilaga A), men då de samtidigt genererade vissa intressanta svar valde vi att ha kvar dem. I slutänden blev dock bortfallet för stort i förhållande till antal relevanta svar och därför har vi i det slutliga resultatet tagit bort dessa frågor. Vidare fanns inga indikationer på att vi skulle

behöva revidera eller utesluta några andra frågor i enkäten, varpå vi anser att undersökningen har hög reliabilitet.

Vid utformningen av enkäten funderade vi noga över vilka frågor vi skulle ställa, hur de skulle ställas och hur de kunde kopplas till den teoretiska basen vilket, enligt Ejlertsson (2014), är viktigt för att undersökningen ska få en hög validitet. I avsnitt 4.5 Utformning av enkät framgår det tydligt hur vi har resonerat kring konstruktionen av frågor i relation till teori och frågeställning. Vi anser därmed att vi har mätt det vi avsåg att mäta och undersökningen har således hög validitet.

4.4 Procedur

Enkätundersökningarna genomfördes på olika skolor under perioden 4-6 maj 2015. De skolor som vi besökte var Åkrahällskolan i Nybro, Jenny Nyströmskolan i Kalmar, gymnasieskolan Knut Hahn i Ronneby och Oscarsgymnasiet i Oskarshamn. Besöken, vilka var inbokade i samråd med lärare och mentorer, genomfördes i början av elevernas lektionstid och tog ca 10-15 minuter. Vi inledde undersökningarna med en kort presentation av oss själva och syftet med enkäten. Vidare förklarade vi även att det var valfritt att besvara enkäten och att deltagandet var anonymt. Denna information framgick även av det missivbrev som inledde enkäten (bilaga A).

Vi sammanställde enkätsvaren från varje gymnasieprogram och förde in svaren i frekvenstabeller i programmet Excel. Vi kunde därigenom få reda på hur stor procent av eleverna som hade en specifik uppfattning i de olika frågorna. Det slutliga resultatet i studien avser de sammanställda svaren från de 102 respondenterna.

4.5 Utformning av enkät

Vid konstruktionen av frågorna i enkäten utgick vi från och bröt ner undersökningens syfte och frågeställning i mindre delar för att tydliggöra *vad* vi skulle mäta och *hur* vi kunde göra detta på rätt sätt. Detta är en process som kallas för operationalisering (Ejlertsson, 2014). Enkäten återfinns i sin helhet i bilaga A.

I ett första steg delade vi in frågorna i två kategorier; enkätfrågor om mediekunnighet och enkätfrågor om informationskunnighet. Som underlag för detta använde vi den beskrivning som Nordicom gör av de båda begreppen och som återges av Forsman

(2013). Det finns dock ett par gränsöverskridande frågor som berör båda kategorierna, dessa återges i avsnitt 4.5.3 Gränsöverskridande enkätfrågor. När vi sedan formulerade varje enskild enkätfråga utgick vi från Carlsson (2013), Fogelberg (2005), Forsman (2013) samt från läroplanen och ämnesplanerna för de gymnasiegemensamma ämnena (Skolverket 2011). I det följande sker en mer specifik förklaring till hur vi har konstruerat varje enkätfråga.

4.5.1 Enkätfrågor om mediekunnighet

“Förståelse för mediernas roll och funktion i demokratiska samhällen” är en av fem punkter som Forsman (2013, s.23) använder för att beskriva begreppet mediekunnighet. Det valde vi att använda som bakgrund för fråga 3 i enkäten: *Har du genom skolundervisningen fått kunskap om förhållandet mellan medier och demokrati?*

Carlsson (2013, s.8) skriver att mediekunnighet bland annat innebär att ha kunskaper i “hur medie- och kommunikationsindustrin är organiserad, de mål mot vilka de arbetar, hur de tjänar sina pengar [...]”. Utifrån detta konstruerade vi fråga 4 i enkäten: *Har du genom skolundervisningen fått kunskap i hur organisationen i olika medieföretag (t.ex. tidningsredaktioner och TV-hus) ser ut?*

Fogelberg (2005) menar att elevers mediekompetens kan utvecklas genom bland annat undervisning i mediers historia. I läroplanen står dessutom följande: “Eleverna ska [...] kunna orientera sig i en komplex verklighet med stort informationsflöde och snabb förändringstakt” (Skolverket, 2011, s.7). Med “snabb förändringstakt” kan vi anta att det finns en tanke kring att verkligheten såg annorlunda ut förr. Därför valde vi att behandla mediers historia i fråga 5 i enkäten: *Har du i skolundervisningen fått kunskap i mediers historia?*

Enligt Skolverkets läroplan ska eleverna “träna sig att tänka kritiskt, att granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ” (Skolverket, 2011, s.7). Detta blev grunden för fråga 7 i enkäten: *Har du i skolundervisningen fått kunskap i att granska medieinnehåll (t.ex. text, musik, film) på ett kritiskt sätt?*

4.5.2 Enkätfrågor om informationskunnighet

Att använda medier som läromedel är ett av tre perspektiv på medieundervisning som Fogelberg (2005) benämner. Även i Skolverkets läroplan behandlas vikten av hur elever söker information: “deras [elevernas] förmåga att finna, tillägna sig och använda ny kunskap blir [...] därför viktig” (Skolverket, 2011, s.7). I enkäten valde vi de informationskällor som vi i sammanhanget ansåg vara väsentliga som svarsalternativ för fråga 6: *Hur ofta använder du följande metoder (böcker, tidningar, internet, radio, TV, personer i min omgivning) när du söker information i samband med skolarbeten?*

Fråga 8 i enkäten baserades på samma citat ur läroplanen som fråga 7 men med betoning på “konsekvenserna av olika alternativ” (Skolverket, 2011, s.7). Vi ville här uppmärksamma vikten av att känna till att olika informationskällor kan ha olika bakomliggande motiv. Fråga 8 i enkäten lyder: *Har du i skolundervisningen fått kunskap i att granska informationskällor på ett kritiskt sätt?*

Ett annat perspektiv på medieundervisning som Fogelberg (2005) beskriver är medier som gestaltungsform. Det perspektivet hade vi i åtanke när vi formulerade fråga 9 i enkäten: *Har du i skolundervisningen fått lära dig att reflektera över det innehåll du själv skapar och/eller förmedlar vidare till andra?*

4.5.3 Gränsöverskridande enkätfrågor

Fråga 10 A konstruerades för att undersöka hur vanligt medie- och informationskunnighet var i undervisningen inom olika ämnen. De ämnen som presenterades som svarsalternativ för fråga 10 A är de gymnasiegemensamma ämnen som i ämnesplanerna uttryckligen ska behandla vissa aspekter som återfinns i begreppet medie- och informationskunnighet. Vanligt är exempelvis att eleverna enligt ämnesplanerna ska träna på att söka och tolka information samt vara källkritiska (Skolverket, 2011). Fråga 10 A i enkäten formulerades enligt följande: *I vilken utsträckning har du fått medierelaterad kunskap i följande ämnen (svenska, historia och samhällskunskap)?*

Eftersom skolan enligt läroplanen (Skolverket, 2011) ska ge eleverna kunskaper som ryms inom begreppet medie- och informationskunnighet ansåg vi att det var väsentligt

att undersöka om eleverna anser sig ha nytta av dessa kunskaper i sin vardag. Fråga 10 B och 10 C konstruerades enligt följande: *Har du användning för dessa medierelaterade kunskaper i din vardag? Om ja, på vilket sätt har du nytta av dessa kunskaper?*

Fråga 1, 2 och 11 är frågor som konstruerats endast för teknisk bearbetning av enkäterna.

4.6 Forskningsetik

Enligt lagen om etikprövning (SFS 2003:460) ska informationen som lämnas till forskningspersonerna innehålla allt som skulle kunna påverka personens ställningstagande. Detta uppfylldes genom enkätens missivbrev och muntlig information vid undersökningstillfällena.

Vi fann det viktigt att informera lärare och rektorer på skolorna om syftet med och genomförandet av enkäten då vi insåg att en studie på ungdomar kan anses känsligt. Dock är respondenterna över 15 år och deras eget samtycke att medverka är därför fullt tillräckligt ur forskningsetisk synpunkt (Vetenskapsrådet, 2002, s.9).

4.7 Metodkritik

Vi insåg i efterhand att frågorna i vår enkät borde ha ställts som påståenden för att bli retoriskt korrekta i förhållande till svarsalternativen. Det finns därför en risk att det har varit problematiskt för respondenterna att besvara frågorna. Det finns dock inget som tyder på att det i detta fall skulle ha varit ett hinder då det har funnits goda möjligheter för respondenterna att ställa frågor kring enkäten samt att ge synpunkter kring den. Det har genom dessa kanaler inte framkommit något som tyder på oklarheter gällande enkäten.

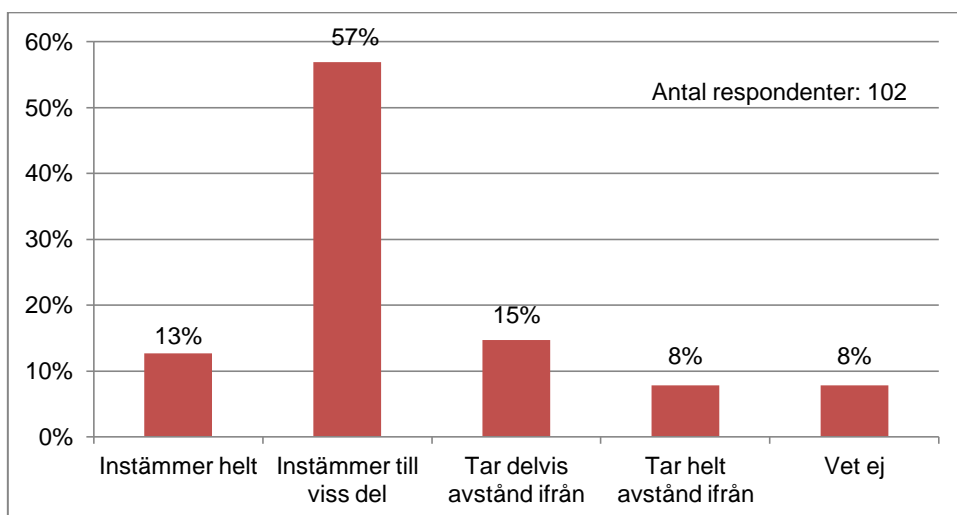
5 Resultat och diskussion

I det här kapitlet kommer vi utifrån begrepp och teorier i litteraturgranskningen att redovisa och föra en diskussion kring vårt resultat i direkt anslutning till varje fråga. Frågorna har delats in i avsnitten Mediekunnighet, Informationskunnighet samt Övergripande frågor.

5.1 Mediekunnighet

Fråga 3:

Har du genom skolundervisningen fått kunskap om förhållandet mellan medier och demokrati?

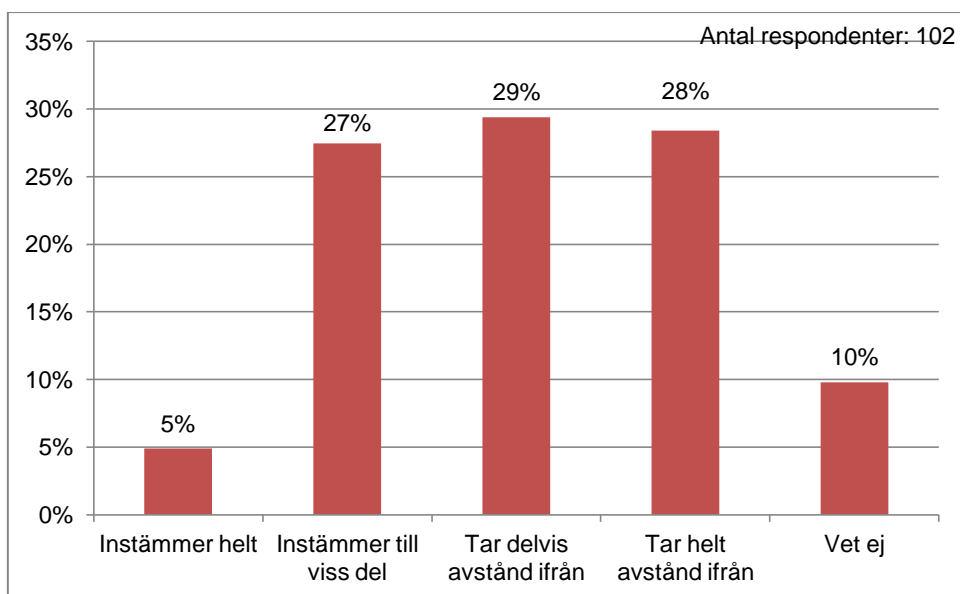
Figur 1. Erhållna kunskaper om förhållandet mellan medier och demokrati.

Cirka 70 procent av eleverna instämde helt eller delvis i att ha fått kunskap om förhållandet mellan medier och demokrati. Detta kan innebära att de upplever sig ha diskuterat kring demokratiska begrepp, som till exempel yttrandefrihet och åsiktsfrihet i relation till medier. Dock tyder ca 23 procent av respondenternas, alltså var fjärde persons, svar på att de inte har fått kunskap om förhållandet mellan medier och demokrati. Det anser vi är en relativt hög siffra som kan ge en indikation på att det finns ett behov av att tydliggöra undervisningen kring medier och demokrati. Frågan är bred och kan tolkas olika av olika personer, men att majoriteten av eleverna har tagit ställning i frågan tyder på att de allra flesta elever ändå har en uppfattning om hur de i skolan har arbetat med media och demokrati.

Enligt Statens medieråds (u.å. b) definition av medie- och informationskunnighet, som bland annat innefattar kunskaper kring vilka rättigheter respektive skyldigheter vi har i ett demokratiskt samhälle, kan vi utifrån resultatet anta att majoriteten av de som lämnar gymnasieskolan känner till dessa och har användning av sådana kunskaper i sin vardag. Utifrån Currans (2010) beskrivning av mediers demokratiska funktioner blir det viktigt att exempelvis förstå hur tillgång till information är en grundläggande förutsättning i ett demokratiskt samhälle eller hur medier fungerar som en arena för samhällsdebatt. Asp (2011) menar att medier har makt i samhället och kunskaper i att kunna förhålla sig till den anser vi är viktiga för alla medborgare i ett demokratiskt samhälle. Skolan anses vara en naturlig källa till kunskap varför det är viktigt att samhället redan där börjar rusta eleverna med de kunskaper i medie- och informationskunnighet som de kan tänkas behöva i sina liv som samhällsmedborgare. Inom ett par år efter studentexamen blir det aktuellt för många elever att rösta i riksdagsvalet, vilket är en högst demokratisk aktivitet. I valtider är mediebevakningen generellt sett hög och det blir relevant att ha kunskap i hur vi ska förhålla oss till all information vi får till oss. Vi anser att det därmed är oroväckande att 23 procent av eleverna i värsta fall går ut i vuxenlivet med bristfälliga kunskaper kring förhållandet mellan medier och demokrati.

Fråga 4:

Har du genom skolundervisningen fått kunskap i hur organisationen i olika medieföretag (t. ex tidningsredaktioner och TV-hus) ser ut?

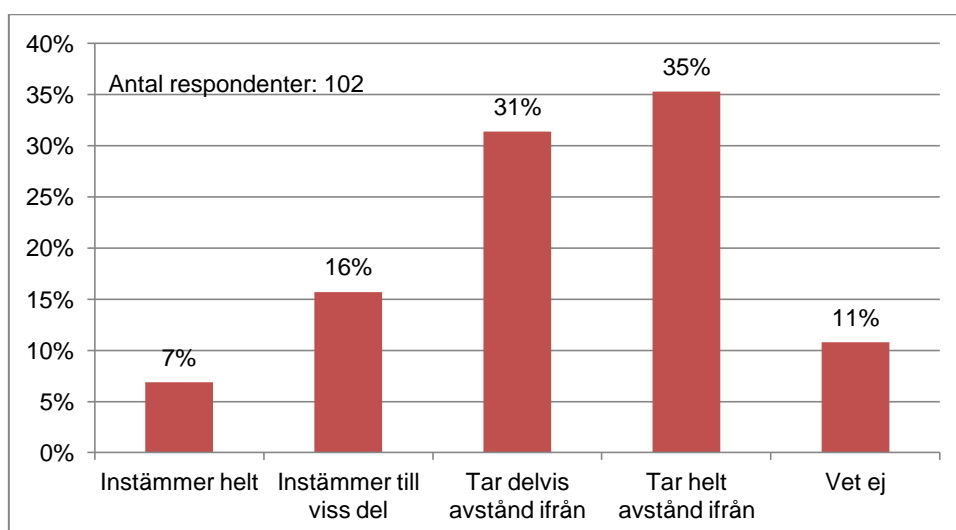

Figur 2. Erhållna kunskaper om medieföretagens organisation.

Resultatet i denna fråga är splittrat; ca 57 procent av respondenterna tar helt eller delvis avstånd från att ha fått kunskap i hur medieorganisationer är uppbyggda medan endast ca 32 procent instämmer helt eller delvis i att ha fått sådan kunskap. Enligt Carlsson (2013) är en del av mediekunnighet att känna till hur företagen bakom medier faktiskt är uppbyggda, vilka som står bakom dem samt syftet med deras produktion. I ett samhälle där få men stora aktörer kontrollerar vilket medieinnehåll som distribueras, oavsett om det är underhållning eller nyheter, kan det vara svårt för mindre företag i branschen att slå sig in. De som gör det blir sedermera oftast uppköpta av de större koncernerna vilket i förlängningen kan hämma mångfalden i medieutbudet. Vi ser en viss problematik i att merparten av gymnasieeleverna inte anser sig känna till hur denna marknad fungerar och vilka konsekvenser det kan ha för medieinnehållet. Att känna till hur medieindustrin ser ut och organiserar sig kan också ses som en förutsättning för att kunna värdera källor. Det vore enligt oss lämpligt att skolundervisningen åtminstone ger eleverna en grundläggande inblick i hur mediebranschen ser ut. Exempel på sådan kunskap kan vara att förstå skillnaden mellan public service och kommersiell medieproduktion.

Fråga 5:

Har du genom skolundervisningen fått kunskap i mediers historia?

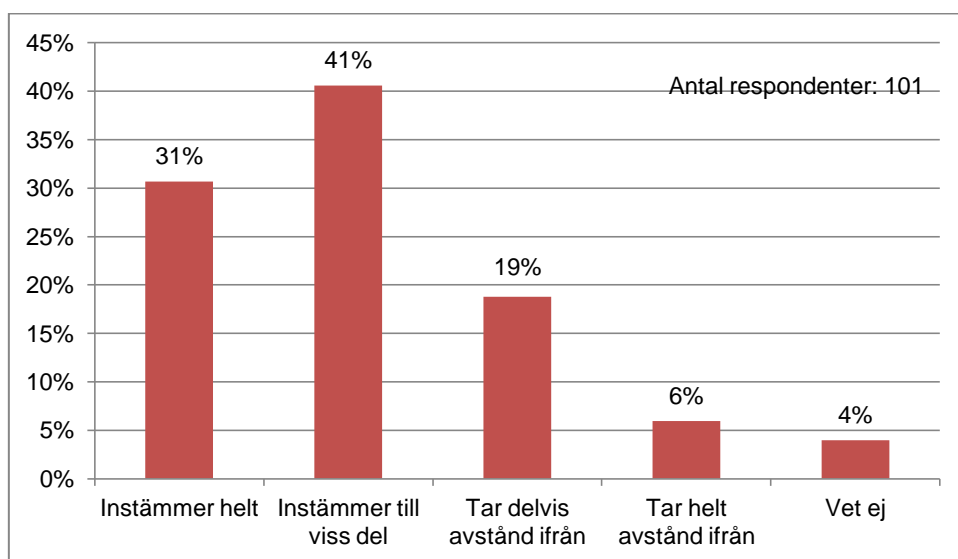
Figur 3. Erhållna kunskaper i mediers historia.

I resultatet framgår det att större delen av eleverna inte har fått kunskap om mediers historia genom skolundervisningen. I det Fogelberg (2005) väljer att kalla för *kritisk mediekompetens* ingår det att ha kunskaper i mediers historia. I en snabb och föränderlig medievärld där information hela tiden blir allt mer lättillgänglig finns det en risk att vi glömmer bort hur mediasamhället en gång har sett ut. Hur journalistiken och tillgången till information såg ut innan digitaliseringen kan vara exempel på kunskap om mediers

historia som kan bidra till att utveckla elevers mediekompetens. Hjarvard (2011) menar till exempel att medier historiskt sett alltid har haft ett inflytande på till exempel kultur och politik. Ca 66 procent av respondenterna anger att de helt eller delvis tar avstånd från att ha fått sådan kunskap. Vi tror att resultatet kan tyda på att gymnasieelever är vana vid den nutida digitaliseringen och att de därmed inte heller förstår de konsekvenser digitaliseringen kan ha haft för traditionella medier. Genom kunskap i mediers historia tror vi att eleverna skulle få en förståelse för varför dagens medieföretag ser ut som de gör samt hur digitaliseringen kan ha påverkat mediesamhället.

Fråga 7:

Har du i skolundervisningen fått lära dig att granska *medieinnehåll* (t.ex. text, musik, film) på ett kritiskt sätt?

Figur 4. Erhållna kunskaper i att kritisk granska medieinnehåll.

Ca 72 procent av eleverna anser att de har fått lära sig att kritiskt granska medieinnehåll, vilket enligt Forsman (2013) är en del av begreppet mediekunnighet. Övergripande ser vi resultatet som positivt, men eftersom det lyfts i läroplanen att eleverna “ska träna sig att tänka kritiskt, att granska fakta och förhållanden” (Skolverket, 2011) och denna typ av kritiska förhållningssätt till medier är centralt även inom begreppet mediekunnighet, vore det rimligt att förvänta sig en högre siffra på “Instämmer helt”.

Enligt Stiernstedt (2014) är offentlighetens granskande av medierna en förutsättning för att kunna förändra dem. Det kan därför vara en fördel att redan i skolåldern få rätt

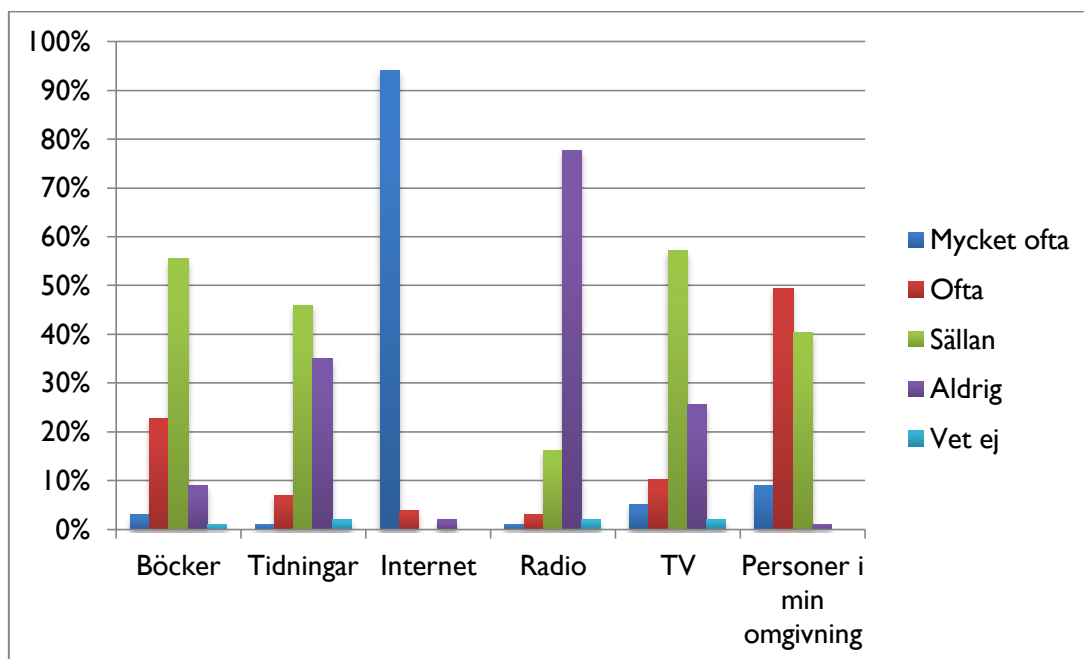
verktyg för att kunna förhålla sig till medier och deras innehåll. I slutänden är medierna till för publiken och efterfrågan styr medieinnehållet. Det innebär att publiken har makt att påverka innehållet som serveras oss i olika medier och därmed förändra medierna. Vi ser att det är positivt att lära sig detta så tidigt som möjligt.

I de sociala medier, som både ungdomar och vuxna använder dagligen, florerar ständigt artiklar, videoklipp och annat medieinnehåll som ofta är vinklat, redigerat eller inte helt sanningsenligt. Vi anser därför att det är viktigt att utveckla det kritiska tänkandet för att se eventuella bakomliggande motiv till den information som ens uppfattning och ståndpunkt baseras på. Det är allt för lätt att vi köper det vi läser för att det visuellt eller retoriskt ser trovärdigt ut, men det är alltså viktigt att innehållet analyseras på ett djupare plan än så.

5.2 Informationskunnighet

Fråga 6:

Hur ofta använder du följande metoder när du söker information i samband med skolarbeten?

Figur 5. Hur ofta gymnasieeleverna använder olika metoder för informationssökning.

Antalet respondenter i denna fråga var: böcker 101, tidningar 100, internet 102, radio 99, TV 98, personer i min omgivning 99. Av resultatet i denna fråga framgår det tydligt

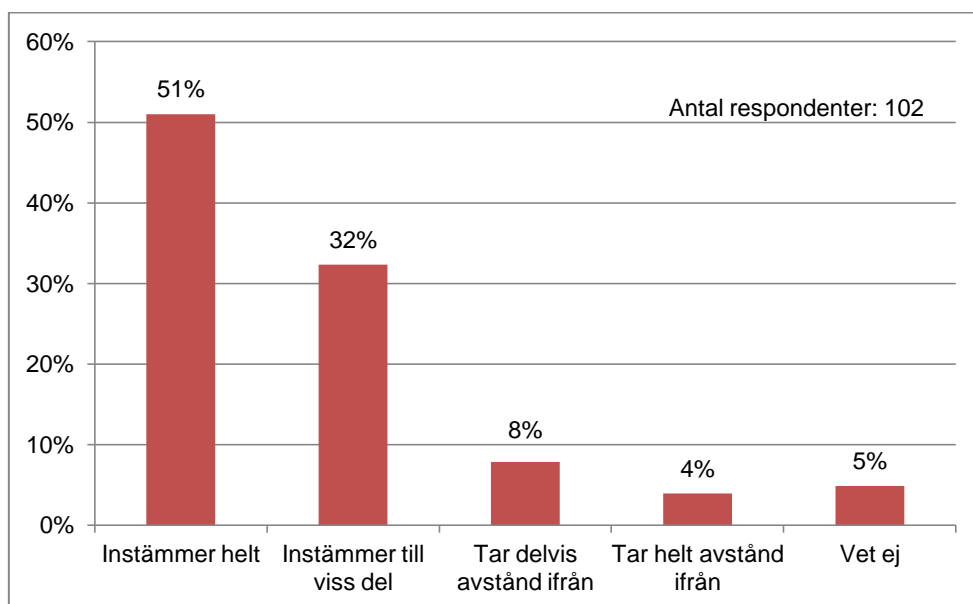
att gymnasieleverna ratar traditionella medier som informationskällor även om en stor andel respondenter angav att de sällan, vilket kan tolkas som enstaka gånger, använder dem. Inte helt oväntat svarade nästan alla elever, hela 94 procent, att de mycket ofta använder internet vid informationssökning i samband med skolarbeten. Eftersom svenskarna använder internet som huvudsaklig källa vid informationssökning och majoriteten av Sveriges ungdomar använder internet dagligen (Stiftelsen för internetinfrastruktur, 2014) tror vi att det är naturligt för eleverna att använda detta medium också i samband med skolarbeten. Som Rivano, Eckerdal & Sundin (2014) menar så har vi idag tillgång till massor av information när som helst och var som helst, vilket kan anses vara en fördel, men vi behöver också vara aktsamma då det i digitala medier kan vara ottydligt varifrån informationen egentligen kommer. Eftersom så många elever använder sig av internet för att söka information anser vi att det då ställer högre krav på deras informationskunnighet när de ska sälla och värdera källor.

58 procent av eleverna söker ofta eller mycket ofta information från personer i sin omgivning i samband med skolarbeten. Eftersom informationskunnighet innebär att kunna värdera informationens relevans och pålitlighet kan vi knyta an resultatet till Karklins (2013) resonemang om att dessa kunskaper blir viktiga när vi delar information med andra eller tar del av information från andra. När eleverna söker information från personer i sin omgivning anser vi därmed att de bör vara särskilt observanta på grundkällan till informationen samt förhålla sig kritiska till informationen eftersom det är troligt att någon annan redan har gjort en egen tolkning av den.

Förutom böcker, som erhåller ett blygsamt resultat, så kan vi se att eleverna överlag sällan använder traditionella medier som informationskällor vid skolarbeten. Vår spekulation är att detta är en följd av digitaliseringen där vi blivit vana vid att information finns lättillgängligt och att vi snabbt kan ta del av information som ofta är likvärdig den i traditionella medier. Detta resonemang styrks också av att så många elever söker information från personer i sin omgivning vilket ytterligare kan tyda på att de snabbt och enkelt vill ha tillgång till information. Trots att det står i flertalet ämnesplaner att eleverna ska ges möjlighet att med olika metoder söka information (Skolverket, 2011) så verkar det alltså endast vara ett fåtal metoder som i praktiken faktiskt används.

Fråga 8:

Har du i skolundervisningen fått kunskap i att granska informationskällor på ett kritiskt sätt?

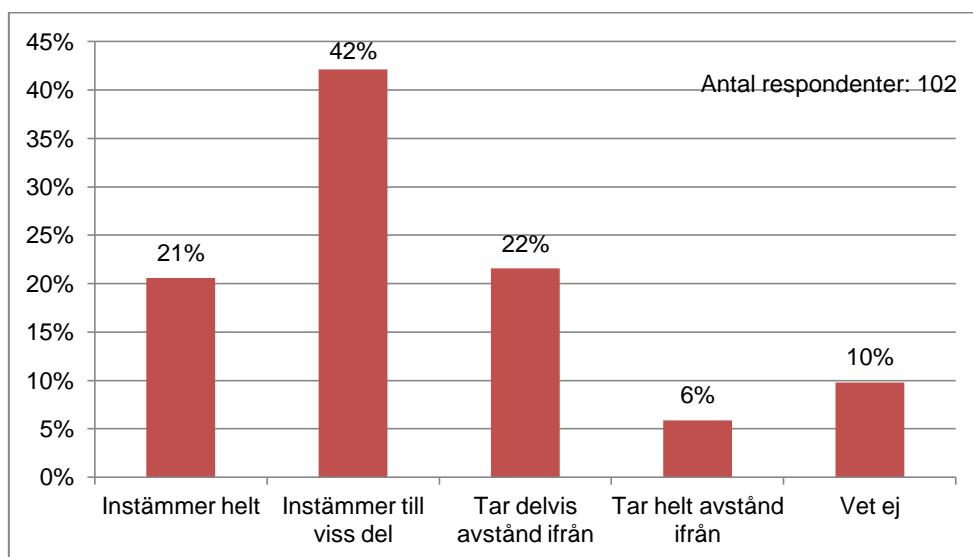

Figur 6. Erhållna kunskaper i att kritiskt granska information.

Resultatet visar tydligt att majoriteten (över 80 procent) helt eller delvis instämmer i att ha fått lära sig att kritiskt granska informationskällor och detta är den fråga i enkäten som de flesta elever instämmer i. Om vi ska gå på samma linje som Rivano, Eckerdal & Sundin (2014) och därmed hävda att digitaliseringen medfört högre krav på informationskunnighet, kan resultatet av denna fråga ses som mycket positivt. Kunskap kring att värdera och hantera information är grunden i informationskunnighet och den deltagande journalistiken har med digitaliseringens hjälp utvecklats snabbt. Denna snabba utveckling har bidragit ytterligare till behovet av att kunna bedöma huruvida en informationskälla är trovärdig eller inte. Vi instämmer i Bergström & Jönssons (2013) resonemang om att det är bra att allt fler människor öppet via olika plattformar ges möjlighet att uttrycka sina tankar och värderingar, men vi anser också att det förflyttar ansvaret för innehållet från den som producerar det till läsaren själv. Om det istället är mottagaren av informationen som ska bedöma dess korrekthet och substans, tror vi att det är extra viktigt att kunskap kring hur vi kan värdera och ta till oss information från diverse källor lärs ut i skolundervisningen.

Fråga 9:

Har du i skolundervisningen fått lära dig att reflektera över det innehåll du själv skapar och/eller förmedlar vidare till andra?

Figur 7. Erhållna kunskaper i att reflektera över egenproducerat och delat innehåll.

Ca 63 procent av eleverna instämmer helt eller delvis i att de har fått lära sig att reflektera över innehåll som de skapar eller delar vidare. Detta kan kopplas till Fogelbergs (2005) påstående att lärare har koncentrerat sig på elevernas egen medieproduktion. En tänkbar förklaring till resultatet kan i så fall vara att lärare och elever i undervisningen har diskuterat kring olika aspekter rörande egenproducerat innehåll, exempelvis hur det kan uppfattas och tolkas av andra. Samtidigt anger ca 28 procent att de helt eller delvis tar avstånd ifrån att ha fått sådana kunskaper.

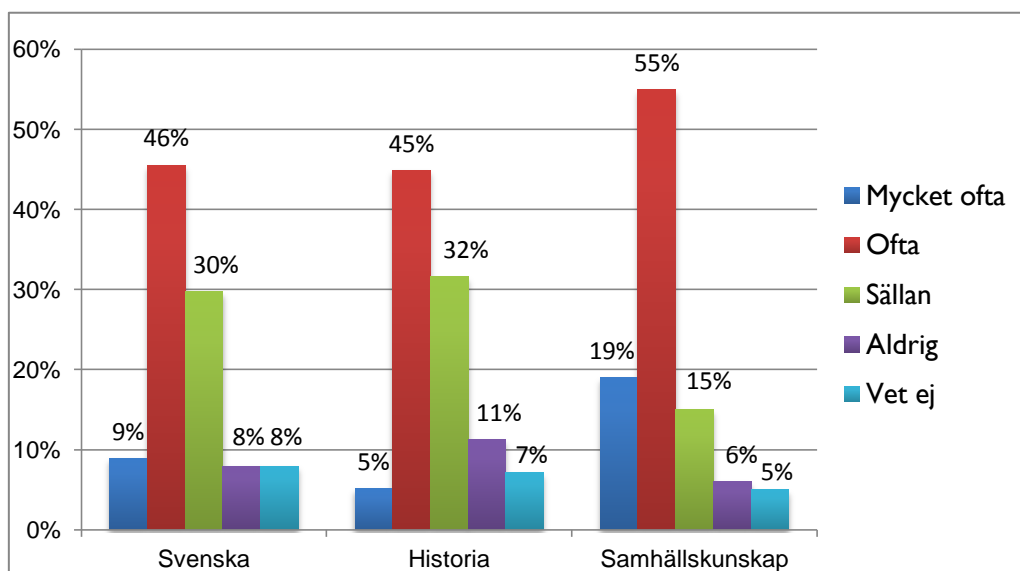
Resultatet blir även relevant att koppla till Katz & Lazarsfelds (2006) tvåstegshypotes. Att majoriteten av eleverna anser sig ha fått kunskaper i att reflektera över sitt egenproducerade innehåll kan innebära att de är medvetna om att detta innehåll kan influera personer i deras omgivning, att de alltså agerar någons opinionsbildare. Som Lowery & DeFleur (1995) påpekar behöver dock inte alltid personers inflytande på andra vara en medveten handling. Därmed blir det, i enlighet med medie- och informationskunnighet, viktigt att de är källkritiska samt kunniga i att kritiskt granska det innehåll de skapar och delar. Genom att göra detta kan de redan i detta led minimera risken att sprida felaktiga uppgifter eller innehåll med bakomliggande motiv som de egentligen inte sympatiserar med.

Medier spelar en stor roll i vårt samhälle och i sociala medier, som är ett vanligt inslag i många människors liv, delas innehåll flitigt. Vi kan därför se att dessa kunskaper blir viktiga att ha med sig i det vardagliga livet då vi tar del av mycket innehåll, både delat och egenproducerat.

5.3 Gränsöverskridande frågor

Fråga 10 A:

I vilken utsträckning har du fått medierelaterad kunskap i följande skolämnen?

Figur 8. Hur ofta medierelaterade kunskaper erhållits i olika ämnen.

Antalet respondenter i denna fråga var: svenska 101, historia 98, samhällskunskap 100. I de samtliga tre ämnena; svenska, historia och samhällskunskap anser en majoritet av eleverna att de ofta eller mycket ofta fått medierelaterad kunskap. Detta överensstämmer med lärarnas upplevelser i Siwes (2011) studie där de menade att dessa tre ämnen är där det finns mest utrymme för medierelaterad undervisning. Samhällskunskap utmärker sig något mot de andra två ämnena där en högre siffra, 74 procent av eleverna, ansåg att de ofta eller mycket ofta fått sådana kunskaper. Vår spekulation kring varför just samhällskunskap utmärker sig är att innehållet i denna ämnesplan, enligt oss, mer konkret kan kopplas till medie- och informationskunnighet samt är förankrat i en tydligare kontext än innehållet i de andra två ämnesplanerna. I ämnesplanen för samhällskunskap står det till exempel att "ett komplext samhälle med stort informationsflöde och snabb förändringstakt kräver ett kritiskt förhållningssätt och

eleverna ska därför ges möjlighet att utveckla ett sådant” (Skolverket, 2011, s.143), åtföljt av kunskaper som ska utveckla detta förhållningssätt hos eleven. Vi tror att det då blir lättare för läraren att se behovet av kunskaperna. Det “stora informationsflödet” tror vi är något som alla idag kan relatera till och att kunskaper kring att förhålla sig till informationsflödet känns gångbara och lättare att ta till sig.

Som en kontrast till det höga antal elever som anser sig ha fått medierelaterade kunskaper ofta eller mycket ofta i svenska och historia så anger samtidigt ca 30 procent att de sällan har fått det. Återigen utmärker sig ämnet samhällskunskap, i vilket endast 15 procent anser att de sällan fått medierelaterad kunskap. Det tydliggör ytterligare att samhällskunskap är det ämne som lyckas bäst med att ge elever medierelaterade kunskaper.

Fråga 10 B:

Har du användning för dessa kunskaper i din vardag?

Ja	46	45,5%
Nej	21	20,8%
Vet ej	34	33,7%
Antal respondenter	101	100%

Tabell 2. Antal elever som anser sig ha nytta av medierelaterade kunskaper i sin vardag

45 procent av eleverna anser att de har användning för de medierelaterade kunskaper de tagit till sig genom skolundervisningen. Vi anser att detta är en låg siffra och tror oss finna anledningen till den i Buckingham & Dommilles (2002) studie som visade att undervisningen kring medier saknar riktlinjer och därmed är dåligt implementerad i den vanliga undervisningen. I Siwes (2011) undersökning fick lärare komma till tals och uttryckte en önskan om mer tid och resurser för att arbeta med medie- och informationskunnighet i undervisningen. Att underlätta för lärare att implementera dessa kunskaper i undervisningen tror vi skulle bidra till att också eleverna förstår vikten av medie- och informationskunnighet och hur de kan ha nytta av medierelaterade kunskaper i sin vardag.

Det ska poängteras att ett stort antal av eleverna har svarat "Vet ej" vilket kan tyda på att de därmed inte tagit ställning i frågan. Av de som har tagit ställning kan vi dock se att mer än två av tre elever anser sig ha nytta av medierelaterade kunskaper i sin vardag.

Fråga 10 C:

Om ja, på vilket sätt har du nytta av dessa kunskaper?

46 respondenter svarade "ja" på den föregående frågan "Har du användning för dessa (medierelaterade) kunskaper i din vardag?". Av de 46 respondenterna svarade 33 stycken på vilket sätt de anser sig ha nytta av dessa kunskaper. Detta var en fritext-fråga och respondenten hade alltså möjlighet att med egna ord berätta på vilket sätt hon eller han har nytta av medierelaterade kunskaper i sin vardag. Att kritiskt granska medieinnehåll och att vara källkritisk var de dominerande svaren på denna fråga.

23 av kommentarerna handlade om att kritiskt kunna granska medieinnehåll. Av dessa angav 7 respondenter att de använder de kunskaper de tagit till sig i skolundervisningen till att i sin vardag kritiskt granska innehållet i nyhetsartiklar. Några få respondenter nämner även internet och sociala medier som det medieinnehåll de har ett kritiskt förhållningssätt till. Här återges två av kommentarerna kring att kritiskt granska medieinnehåll:

Det gäller att kunna granska medier och dess innehåll kritiskt eftersom allt oftast inte är sanningsenligt och man vill vara säker på att man får rätt information.
(Respondent 1, Samhällsvetenskapsprogrammet)

Man lär sig att inte tro på allt som står i tidningar och på Facebook/internet.
(Respondent 2, Samhällsvetenskapsprogrammet)

Att vara källkritisk är ett annat vanligt svar på denna fråga. 12 respondenter anser sig ha nytta av denna kunskap i sin vardag. Det är ingen förvånande kommentar med tanke på att så många respondenter tidigare (i fråga 8) instämt i att ha fått lära sig att kritiskt granska informationskällor i skolundervisningen. En respondent från Naturvetenskapsprogrammet anser sig ha nytta av kunskaper kring källkritik men tillägger att skolan överdriver vikten av sådana:

När jag vill ta reda på fakta för egen del. I skolan har det dock gått överstyr när man till och med ska granska NE.se och skriva varför man finner denna källa och dess författare pålitlig.

Resultatet i denna fråga är inte speciellt förvånande. Att vara källkritisk och att på ett kritiskt sätt kunna granska medieinnehåll är något som förekommer frekvent i ämnesplanerna (Skolverket, 2011). Dessutom är de kanske några av de mest praktiska och vardagligaste områdena inom medie- och informationskunnighet. Dagligen diskuterar vi aktuella händelser, inte så sällan nyhetsartiklar, med vänner, kollegor och klasskamrater. Vår egen upplevelse är att vi i de samtalen ofta anlägger kritiska perspektiv och värderar källor, om än på ett undermedvetet plan. När vi "googlar" sällar vi information redan i sökresultatet och när vi söker information från personer i vår omgivning har vi antagligen en strategi i vem som tillfrågas. Detta kan ses som ett led i att förhålla sig kritisk till informationskällor. Vi tror att det möjligen är dessa vanliga aktiviteter som respondenterna i första hand förknippar med vardagliga medierelaterade användningsområden. Det kan i så fall anses positivt att skolundervisningen effektivt har bidragit till sådana vanligt förekommande och viktiga aktiviteter i elevernas vardag.

6 Generell diskussion och slutsats

I detta avslutande kapitel kommer vi först att göra en kort sammanfattning av studiens syfte och frågeställning som efterföljs av en generell diskussion kring ämnet. Sist presenterar vi vår slutsats samt för ett kritiskt resonemang kring studien och avslutar med att ge våra förslag på framtida forskning.

6.1 Sammanfattning

Medie- och informationskunnighet är ett brett område som i stor utsträckning används inom pedagogiken. Vi ser dock att begreppet är minst lika relevant inom det medie- och kommunikationsvetenskapliga området där vi som forskare är verksamma. Vårt intresse för medie- och informationskunnighet uppstod ur vår egen upplevelse av att det verkar finnas en brist på mediekritiskt tänkande i samhället. Det blev därmed intressant att försöka ta reda på hur medie- och informationskunnighet lärs ut i skolan. Vi såg ganska snart en kunskapslucka att fylla gällande elevers upplevelse kring medie- och informationskunnighet då den tidigare forskning vi funnit enbart har fokuserat på lärarnas upplevelser.

Syftet med vår studie var att undersöka vilken funktion skolan har i att rusta medie- och informationskunniga medborgare. Det har under senare tid gjorts satsningar i ämnet, ett exempel är "MIK för mig", och vår studie har i stor utsträckning baserats på begrepp som aktualiserats i samband med dessa satsningar. Våra forskningsfrågor löd:

- Hur upplever gymnasieelever att de arbetar med medie- och informationskunnighet i skolan?

och

- Vilken användning anser sig eleverna ha av kunskaper i medie- och informationskunnighet?

Vår uppfattning innan genomförandet av studien var att gymnasieelever överlag har bristfälliga kunskaper i medie- och informationskunnighet på grund av otillräcklig undervisning kring dessa områden. Detta baserade vi på våra egna upplevelser samt på den kritik som i litteraturen framförts gällande implementering av medieundervisning i skolan. Resultatet från studien överraskade oss.

6.2 Generell diskussion

Om vi utgår från ämnesplanerna har skolan överlag lyckats lära ut mediekunnighet. Ämnesplanerna lyfter framförallt fram vikten av att vara källkritisk och att kritiskt kunna granska medieinnehåll. Resultatet av studien visar att en majoritet av eleverna upplever att de har fått sådana kunskaper. För att eleverna ska anses vara fullvärdigt mediekunniga räcker det dock inte att behandla endast dessa få delar. Mediekunnighet innefattar fler kunskaper än så, till exempel förhållandet mellan medier och demokrati, medier ur ett historiskt perspektiv och ägarstrukturer i mediebranschen. Enligt studien är det relativt få som anser sig ha fått dessa kunskaper, vilket ur ett mediekunnigt perspektiv är negativt då sådana kunskaper bidrar till en djupare förståelse kring vilket inflytande media har i vår vardag.

En anledning till bristen på undervisning i mediekunnighet tror vi beror på att ämnesplanerna verkar tolkas bokstavligen och att de fördjupande kunskaperna därmed uteblir från undervisningen. I de olika ämnesplanerna lämnas inga tydliga riktlinjer för hur undervisningen i ämnet ska bedrivas utan endast vilket innehåll kursen ska behandla. Det är därför lätt att förstå att det som endast konkret står i ämnesplanen är det som läraren prioriterar att implementera i undervisningen. Därför borde intresset enligt oss ligga hos rektorn, att som ansvarig för att utveckla utbildningen (Skolverket, 2011), utforma tydligare riktlinjer för lärarna att förhålla sig till. Som Fogelberg (2005) har framhållit så är det berättigat att kritisera hur skolan implementerar medieundervisningen i skolan. Förutom otydliga riktlinjer för hur målen ska uppnås så är även kriterierna för dessa luddigt formulerade och svårtolkade.

Vi lever i ett samhälle som blir alltmer digitaliserat och med ett konstant informationsflöde. Det blir därför viktigt att veta hur vi ska förhålla oss till all denna information. Vi behöver kunskap om hur vi ska tolka den, var den kommer ifrån och hur vi kan använda den. Då informationskunnighet, enligt Forsman (2013) bland annat handlar om att veta hur vi ska hantera information, visar studien att gymnasieeleverna i stor utsträckning får lära sig informationskunnighet. De får lära sig att förhålla sig kritiska till informationskällor och att reflektera kring information de själva skapar eller förmedlar. Studien visar tydligt att gymnasieeleverna i störst utsträckning använder sig av internet som informationskälla. Detta skulle kunna vara en konsekvens av den

utbredande digitaliseringen som Rivano, Eckerdal & Sundin (2014) menar ökar kraven på informationskunnighet. Information vi söker efter på internet kan se olika ut beroende på vem som söker efter den, baserat på sökhistorik och algoritmer.

Citatet i det inledande kapitlet anser vi visar en tydlig brist på informationskunnighet och det känns därför tryggt att veta att skolan gör insatser som får elever att reflektera över medieinnehåll genom att implementera informationskunnighet i undervisningen. Samtidigt visar studien att en minoritet av eleverna anser sig ha nytta av medie- och informationskunnighet i sin vardag vilket blir en aning motsägelsefullt i förhållande till det övriga resultatet av studien. Därmed behöver lärarna vara tydligare och poängtera för eleverna att syftet med att bli medie- och informationskunnig inte främst är för dem i egenskap som elever, utan att denna kunskap är högst meningsfull för dem i sin vardag som samhällsmedborgare.

6.3 Slutsats

Det har genom studien visat sig att gymnasieeleverna överlag upplever att de har fått kunskaper i mediekunnighet och i synnerhet kunskaper i informationskunnighet. Framförallt har de fått lära sig att vara källkritiska och att kritiskt granska medier. Det behövs fortfarande tydligare riktlinjer och kriterier kring hur eleverna ska jobba med och uppnå goda kunskaper i medie- och informationskunnighet i undervisningen. Detta är inte minst nödvändigt för de lärare som ska tolka ämnesplanerna och som tillhandahåller eleverna undervisningen. I en värld där vi idag ständigt bombarderas av information från olika håll och där vem som helst kan vara med och skapa innehållet är det viktigt att ha en god förståelse för mediasamhället och hur vi ska förhålla oss till det. Studien visar att skolan överlag har tagit ansvar kring att bemöta de krav som ett digitaliserat och medialiserat samhälle ställer och att eleverna i vår undersökning rustas till att bli medie- och informationskunniga medborgare.

6.4 Studiekritik

Vi har analyserat hur vi hade kunnat göra vår studie annorlunda. Det som vi här anser är värt att poängtera är att vårt resultat inte är generaliserbart då vi inte använt ett sannolikhetsurval för denna studie. Ett alternativ för att göra ett sannolikhetsurval hade varit att på en central plats i skolan dela ut enkäten till slumpmässigt passerande elever.

Vi såg dock att det skulle bli svårt för oss att få tillräcklig mängd data då vi ville undersöka elever från specifika program och det skulle inom ramen för denna studie ha blivit allt för tidskrävande att på ett slumpmässigt sätt hitta "rätt" elever för studien. Dessutom hade flera program praktik vid denna tidpunkt och vistades då sällan i skolans lokaler vilket hade lett till att vi inte hade kunnat få den spridning inom de högskole- och yrkesförberedande programmen som vi eftersträvade.

6.5 Framtida forskning

Denna studie ämnade undersöka vilken funktion skolan har i att rusta medie- och informationskunniga medborgare.. Vi valde en kvantitativ metod då vi ville säga något om en stor grupp människor varpå en enkätundersökning lämpade sig bäst. Det vore dock intressant att få en djupare inblick i elevernas upplevelse av medieundervisningen och dess innehåll. Vi föreslår därför att det som framtida forskning görs en kvalitativ studie med intervjuer i fokusgrupper. Det skulle då även vara intressant att se en diskussion kring hur de förhåller sig till medieinnehåll från olika informationskällor.

Vi gick in i denna studie med den förutfattade meningen att skolan inte gör tillräckligt för att eleverna ska bli medie- och informationskunniga. Resultatet visar dock på att skolan har lyckats relativt bra i detta avseende. Därmed är det möjligt att problemet, alltså att vi tycks se en brist på medie- och informationskunnighet i samhället, ligger utanför skolan. Vi föreslår därför att framtida forskning även skulle kunna göras bland vuxna i andra samhällsgrupper utanför skolväsendet.

Referenser

- Adolfsson, V. (2014, 13 oktober). 13 totalt orimliga reaktioner på "artikeln" om bruna bönor. *Nyheter24*. Hämtad 2015-03-11, från <http://nyheter24.se/nyheter/politik/779824-13-totalt-orimliga-reaktioner-pa-artikeln-om-bruna-bonor>
- Allan, S. (2003). Mediating Citizenship: On-line journalism and the public sphere new voices. *Development*, 46(1), 36-38, doi:10.1057/palgrave.development.1110418
- Asp, K. (2011). *Systemvärldens och livsvärldens medialisering*. I J. Fornäs & A. Kaun (Red.), *Medialisering av kultur, politik, vardag och forskning - Slutrapport från Riksbankens Jubileumsfonds forskarsymposium i Stockholm 8-19 augusti 2011* (s. 40-45). Huddinge: Södertörns högskola
- Bergström, A. & Jönsson, A.M. (2013). Publikens deltagande i nyhetsmedierna. I G. Nygren & I. Wadbring (Red.), *På väg mot mediavärlden 2020: Journalistik, teknik, marknad* (s. 295-329). Lund: Studentlitteratur
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber
- Buckingham, D. & Domaille, K. (2002). *Where Are We Going and How Can We Get There? General findings from the UNESCO Youth Media Education Survey 2001* (Occasional Paper, No. 61). Southampton: Centre for Language in Education, Research & Graduate School of Education, University of Southampton
- Carlsson, U. (2013). Några inledande ord - Varför en bok om medie- och informationskunnighet i skolan?. I U. Carlsson (Red.), *Medie- och informationskunnighet i nätverkssamhället: Skolan och demokratin* (s. 7-9). Göteborg: Nordicom
- Curran, J. (2010). Entertaining democracy. In J. Curran (Ed.), *Media and society* (s. 38-62). London: Bloomsbury Academic
- Deacon, D., Pickering, M., Golding, P. & Murdock, G., (2010). *Researching Communications: A Practical Guide to Methods in Media and Cultural Analysis*. (2. ed.) London: Bloomsbury Academic
- Ejlertsson, G. (2014). *Enkäten i praktiken - En handbok i enkätmetodik*. Lund: Studentlitteratur
- Eliasson, A. (2013). *Kvantitativ metod från början*. Lund: Studentlitteratur
- Engström, K., Enbom, J. & Lindgren, S. (2012). Ett nytt medielandskap. I S. Lindgren (Red.), *Nya medier och kommunikation* (s. 7-21). Malmö: Gleerups

Erstad, O. (2010). Media Literacy and Education - The Past, Present and Future. In S. Kotilainen & S. Arnolds-Granlund (Ed.), *Media literacy education: Nordic perspectives* (s. 15-17). Göteborg: International Clearinghouse on Children, Youth and Media, Nordicom, University of Gothenburg

FN-förbundet. (2012). *FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna*. Hämtad 2015-03-17, från <http://www.fn.se/fn-info/vad-gor-fn/manskliga-rattigheter-och-demokrati/fns-allmana-forklaring-om-de-manskliga-rattigheterna/>

Fogelberg, K. (2005). *Media Literacy: En diskussion om medieundervisning* (Arbetsrapport nr. 25, ISSN 1101-4679). Göteborg: Institutionen för Journalistik och Masskommunikation, Göteborgs universitet

Fornäs, J. (2011). *Medialisering: Introduktion*. I J. Fornäs & A. Kaun (Red.), *Medialisering av kultur, politik, vardag och forskning - Slutrapport från Riksbankens Jubileumsfonds forskarsymposium i Stockholm 8-19 augusti 2011* (s. 5-13). Huddinge: Södertörns högskola

Forsman, M. (2013). Utgångspunkter. I U. Carlsson (Red.), *Medie- och informationskunnighet i nätverkssamhället: Skolan och demokratin* (s. 22-27). Göteborg: Nordicom

Graf, H. (2014). Mediekritikens funktioner för den journalistiska praktiken. I F. Stiernstedt (Red.), *Mediekritik* (s. 173-193). Lund: Studentlitteratur

Gripsrud, J. (2011). *Mediekultur, mediesamhälle*. (3., [bearb.] uppl.) Göteborg: Daidalos.

Hjarvard, S. (2011). *Medialisering: Tre dimensioner*. I Fornäs, J. & Kaun, A (Red.), *Medialisering av kultur, politik, vardag och forskning - Slutrapport från Riksbankens Jubileumsfonds forskarsymposium i Stockholm 8-19 augusti 2011* (s. 50). Huddinge: Södertörns högskola

Johansson, B. (2010). Surveyundersökningar. I M. Ekström & L. Larsson (Red.), *Metoder i kommunikationsvetenskap* (s. 87-118). Lund: Studentlitteratur

Karklins, J. (2013). Förord. I U. Carlsson (Red.), *Medie- och informationskunnighet i nätverkssamhället: Skolan och demokratin* (s. 19-20). Göteborg: Nordicom

Karlsson, M. (2013). Journalistiker. I G. Nygren & I. Wadbring (Red.), *På väg mot mediavärlden 2020: Journalistik, teknik, marknad* (s. 249-268). Lund: Studentlitteratur

Katz, E. & Lazarsfeld, P. F. (2006). *Personal Influence: The Part Played by People in the Flow of Mass Communications*. New Brunswick: Transaction publishers

Larsson, L. (2010). Intervjuer. I M. Ekström & L. Larsson (Red.), *Metoder i kommunikationsvetenskap* (s. 53-86). Lund: Studentlitteratur

Lindgren, S. (2012). Mediepåverkan och mobilisering. I S. Lindgren (Red.), *Nya medier och kommunikation* (s. 107). Malmö: Gleerups

Livingstone, S., Van Couvering, E. & Thumim, N. (2005). *Adult Media Literacy: A review of the research literature on behalf of Ofcom*. London: London School of Economics and Political Science, Department of Media and Communications. Hämtad 2015-03-17, från <http://dera.ioe.ac.uk/5283/1/aml.pdf>

Lowery, S. A., & DeFleur, M. L. (1995). *Milestones in Mass Communication Research: Media Effects*. New York: Longm

Medieormen. (2012). Yasmine El Rafie: *Mediegranskning i skenet av sociala medier-blåslampan*. Hämtad 2015-03-17, från <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=3938&artikel=5296608>

Nordicom. (2015). *Mediebarometer 2014: En första översikt*. Hämtad 2015-03-11, från http://www.internetstatistik.se/wordpress/wp-content/uploads/2015/03/Mediebarometern_oversikt_2014.pdf

Potter, W.J. (2008). *Media literacy*. (4th ed.) Los Angeles: Sage Publications.

Rivano Eckerdal, J. & Sundin, O. (2014). Inledning: Från informationskompetens till medie- och informationskunnighet. I J. Rivano Eckerdal & O. Sundin (Red.), *Medie- och informationskunnighet i en biblioteks- och informationsvetenskaplig betydelse* (s. 9-10). Stockholm: Svensk Biblioteks förening

SFS 2003:460. *Lag om etikprövning av forskning som avser människor*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet

Silverblatt, A. (2014). *The Praeger Handbook of Media Literacy [Elektronisk resurs]*. Praeger.

Siwe, Jessica. (2011). *Mediekompetens i gymnasieskolan - En studie om Media Literacy (Kandidatuppsats)*. Halmstad: Sektionen för hälsa och samhälle, Högskolan i Halmstad. Tillgänglig: <http://hh.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A504895&dswid=2519>

Skolverket. (2011). *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*. Hämtad 2015-03-17, från http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2705

- Skolverket. (2014). *Ämnesplanens struktur*. Hämtad 2015-06-02, från <http://www.skolverket.se/skolformer/vuxenutbildning/kommunal-vuxenutbildning/gymnasial-niva/amnesplanens-struktur-1.197987>
- Skolverket. (2015). *Statistik om antal skolor och elever i gymnasieskolan 2014/15*. Hämtad 2015-05-20, från <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/gymnasieskola/skolor-och-elever/skolor-och-elever-i-gymnasieskolan-lasar-2014-15-1.227337>
- Skolvärden. (2013). "*Skillnader i mediekunnighet hotar demokratin*". Hämtad 2015-06-03, från <http://skolvarlden.se/artiklar/skillnader-i-mediekunnighet-hotar-demokratin>
- Statens medieråd. (u.å. a). *MIK för mig*. Hämtad 2015-03-17, från <http://mik.statensmedierad.se/utbildning>
- Statens medieråd. (u.å. b). *Om MIK*. Hämtad 2015-03-27, från <https://mik.statensmedierad.se/om-mik>
- Statens medieråd. (2011). *Uppdrag*. Hämtad 2015-03-17, från <http://www.statensmedierad.se/Om-Statens-medierad/Organisationen/>
- Stiernstedt, F. (2014). Introduktion till mediekritiken. I F. Stiernstedt (Red.), *Mediekritik* (s. 7-20). Lund: Studentlitteratur
- Stiftelsen för internetinfrastruktur. (2014). *Svenskar och internet 2014* (Version 1.0). Stockholm: Stiftelsen för internetinfrastruktur.
- Swartz, E. (2011). *Medialisering*. I Fornäs, J. & Kaun, A (Red.), *Medialisering av kultur, politik, vardag och forskning - Slutrapport från Riksbankens Jubileumsfonds forskarsymposium i Stockholm 8-19 augusti 2011* (s. 51-52). Huddinge: Södertörns högskola
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet
- Werner, J. (2014, 13 oktober). Nej, Miljöpartiet har inte förbjudit bruna bönor. *Metro*. Hämtad 2015-03-11, från <http://www.metro.se/nyheter/nej-miljopartiet-har-inte-forbjudit-bruna-bonor/EVHnj!pNpwuC34vLGzg/>

Bilagor

Bilaga A Enkät

Hej!

Vi heter Kimberly och Nina och är studenter vid Linnéuniversitetet i Kalmar. Vi håller på med vårt examensarbete och skulle vilja ha din hjälp! Vi vill be dig fylla i vår enkät som handlar om hur du som gymnasiestudent upplever medieundervisningen i skolan.

Dina svar är väldigt viktiga för oss och din medverkan har stor betydelse för genomförandet av vår uppsats. Medverkan i undersökningen är helt och hållet frivillig och du är självklart anonym.

Tack på förhand!

Kimberly och Nina
Media Managementprogrammet, Linnéuniversitetet

Tänk på att alla frågor avser den tid som du har varit elev på gymnasiet!

1. Vad heter din skola? (texta)

2. Vilket gymnasieprogram går du på?

Samhällsvetenskapsprogrammet

Naturvetenskapsprogrammet

Ekonomiprogrammet

Barn- och fritidsprogrammet

El- och energiprogrammet

Teknikprogrammet

Fordons- och transportprogrammet

Vård- och omsorgsprogrammet

3. Har du genom skolundervisningen fått kunskap om förhållandet mellan medier och demokrati?

Instämmer helt

Instämmer till
viss del

Tar delvis
avstånd ifrån

Tar helt
avstånd ifrån

Vet ej

4. Har du genom skolundervisningen fått kunskap i hur organisationen i olika medieföretag (t.ex. tidningsredaktioner och TV-hus) ser ut?

Instämmer helt

Instämmer till
viss del

Tar delvis
avstånd ifrån

Tar helt
avstånd ifrån

Vet ej

5. Har du genom skolundervisningen fått kunskap i mediers historia?

Instämmer helt	Instämmer till viss del	Tar delvis avstånd ifrån	Tar helt avstånd ifrån	Vet ej
☐	☐	☐	☐	☐

6. Hur ofta använder du följande metoder när du söker information i samband med skolarbeten?

	Mycket ofta	Ofta	Sällan	Aldrig	Vet ej
Böcker	☐	☐	☐	☐	☐
Tidningar	☐	☐	☐	☐	☐
Internet	☐	☐	☐	☐	☐
Radio	☐	☐	☐	☐	☐
TV	☐	☐	☐	☐	☐
Personer i min omgivning	☐	☐	☐	☐	☐
Annan, nämligen:	☐	☐	☐	☐	☐

7. Har du i skolundervisningen fått kunskap i att granska *medieinnehåll* (t.ex. text, musik, film) på ett kritiskt sätt?

Instämmer helt	Instämmer till viss del	Tar delvis avstånd ifrån	Tar helt avstånd ifrån	Vet ej
☐	☐	☐	☐	☐

8. Har du i skolundervisningen fått lära dig att granska *informationskällor* på ett kritiskt sätt?

Instämmer helt	Instämmer till viss del	Tar delvis avstånd ifrån	Tar helt avstånd ifrån	Vet ej
☐	☐	☐	☐	☐

9. Har du i skolundervisningen fått lära dig att reflektera över det innehåll du själv skapar och/eller förmedlar vidare till andra?

Instämmer helt	Instämmer till viss del	Tar delvis avstånd ifrån	Tar helt avstånd ifrån	Vet ej
☐	☐	☐	☐	☐

10 A. I vilken utsträckning har du fått medierelaterad kunskap i följande skolämnen:

Med medierelaterad kunskap menar vi kunskap om mediers funktion i samhället och att kritiskt kunna granska och förhålla sig till olika medier och deras innehåll.

	Mycket ofta	Ofta	Sällan	Aldrig	Vet ej
Svenska	☐	☐	☐	☐	☐
Historia	☐	☐	☐	☐	☐
Samhällskunskap	☐	☐	☐	☐	☐
Annat skolämne	☐	☐	☐	☐	☐

10 B. Har du användning för dessa medierelaterade kunskaper i din vardag?

Ja	Nej	Vet ej
☐	☐	☐

10 C. Om ja, på vilket sätt har du användning av dessa kunskaper?

11. Eventuella synpunkter på denna enkät:
